

Є. О. Сазонова,

Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, м. Київ

УДК 81'271

DOI: 10.25264/2519-2558-2017-66-81-82

ФЕНОМЕН ВЕБ-ОСОБИСТОСТІ

У статті досліджується мовна особистість, яка в умовах інформаційно-комунікативного середовища трансформується у віртуальну мовну особистість (веб-особистість). Віртуальна мовна особистість – нове явище, що має певні риси, які вже визначені деякими вченими, але залишаються дискусійними та потребують уточнення. Автор акцентує увагу на тому, що на сьогодні недосконало вивченими залишаються структура, характеристика, рівні, класифікація, природа та компоненти веб-особистості.

Ключові слова: сучасна мовна особистість, веб-особистість, віртуальна мовна особистість, інтернет-комунікація, інформаційно-комунікативний простір.

ФЕНОМЕН ВЕБ-ЛИЧНОСТІ

В статті рассматривается языковая личность, которая в условиях информационно-коммуникативного пространства трансформируется в виртуальную языковую личность (веб-личность). Виртуальная языковая личность – новое явление, имеющее особые характеристики, которые уже выявлены некоторыми учеными, но остаются дискуссионными и требуют уточнения. Автор подчеркивает, что на сегодняшний день неизученными остаются структура, характеристика, уровни, классификация, природа и компоненты веб-личности.

Ключевые слова: современная языковая личность, веб-личность, виртуальная языковая личность, интернет-коммуникативное пространство.

THE PHENOMENON OF THE WEB-PERSONALITY

The article deals with a language personality, which, under conditions of informational and communicative space, has transformed into a virtual language personality (web personality). The virtual language personality is a new phenomenon that has certain features which have been identified by some scientists, but still remains controversial and needs clarification. The author emphasizes that it is important to study structure, characteristics, levels, classification, nature and components of the web personality. However, there have already been defined some features of the web personality, such as: incorporeity which consists exclusively of signs and actions, anonymity that is manifested in hiding a real name, enhanced identification, i. e. giving any set of characteristics, plurality, the ability to have several different virtual personalities simultaneously or sequentially, automation, the ability to simulate individual virtual activity. Some scientists agree that the virtual linguistic personality retains its traditional level structure: verbal and semantic (proficiency), cognitive (concepts, ideas, ideas that develop in the view of the world) and pragmatic (aims, motives, interests, estimates that manifested in language activities). Moreover, analyzing some current research on the topic chosen, the author offers the following lexical units to name the modern linguistic personality on the Internet: web personality, network personality, online personality, etc.

Key words: modern linguistic personality, web personality, virtual linguistic personality, internet communication, informational and communicative space.

Сьогодні мовну особистість активно вивчають не тільки в сучасній лінгвістиці, її також характеризують з погляду психології, філософії, економіки, етики тощо. Сучасні дослідження в різноманітних галузях відкривають перспективи більш детального вивчення мовної особистості сьогодення. Поряд з цим, активно обговорюється стрімкий розвиток інформаційно-комунікативного простору – Інтернету, що, безумовно, впливає на розвиток, структуру, характеристики та природу сучасної мовної особистості. Звідси й випливає актуальність нашого дослідження, оскільки у колах лінгвістів назріла необхідність визначити, як саме веб-простір позначається на мовній особистості.

Мета нашої статті полягає у тому, щоб простежити розвиток та еволюцію мовної особистості, яка трансформувалась у віртуальну мовну особистість під впливом Глобальної Мережі, що проникла в усі сфери нашого життя.

Новизна роботи полягає в тому, що в статті розглядається веб-особистість, яка тільки стає об'єктом спеціального вивчення з позицій загального мовознавства в умовах інтернет-комунікації. Проаналізувавши сучасні дослідження з обраної теми, пропонуємо ввести синонімічні лексичні одиниці, які можна використовувати на позначення терміна «віртуальна мовна особистість», що дає змогу розкрити та уточнити зміст цього поняття, як-от: веб-особистість, мережева особистість, онлайн-особистість, інтернет-особистість.

Відомо, що першим поняття мовної особистості ввів В. Виноградов. Пізніше з'являються її більш розширені пояснення, а зміст і характеристики феномена мовної особистості були розкриті та розкриваються багатьма вченими, як-от Н. Арутюнова, Г. Богін, В. Виноградов, Д. Гудков, Ю. Караулов, С. Кацнельсон, О. Леонтьєв, О. Потєбня, О. Пузирьов та ін.

На думку О. Селіванової, «мовна особистість – це іманентна ознака особистості як носія мови й комуніканта, що характеризує її мовну й комунікативну компетенцію та реалізацію їх у породженні, сприйнятті, розумінні й інтерпретації вербальних повідомлень, текстів, а також в інтерактивній взаємодії дискурсу» [8, с. 370].

Отже, мовна особистість – це особистість, яка відображає в мові сукупність когнітивних, соціологічних, психологічних, емоційних, культурологічних, прагматичних та інших рис і характеристик.

Мовна особистість, її структура та розвиток є предметом зацікавлення багатьох сучасних лінгвістів. Завдяки структурі мовної особистості можна виявити та чітко зрозуміти практичну значущість особистості, мовну поведінку, розкрити детальніше її зміст та характеристики тощо.

Серед характеристик мовної особистості Є. Боринштейн виокремлює такі:

- мовна відкритість і доступність;
- націленість на спілкування й прагнення передати ідеї та цінності іншим соціальним агентам;
- соціально-діяльнісна спрямованість, пов'язана з інтенсивністю трансформаційних процесів і забезпеченням необхідної динаміки особистісних змін;
- адаптивно-аккумулятивна характеристика як мовний механізм забезпечення пристосування до умов суспільства, що трансформується;
- соціально-культурна пізнавальна мотивація, пов'язана з прагненням «розкодувати» світ і сформувати його індивідуальну мовну модель;
- мисленнєва індивідуалізація світу як особистісно-мовна стимуляція пізнання та формування стилю мислення, який відповідає специфіці духовного світу мовної особистості;

– культурно-репрезентативна (у чомусь демонстративна) якісна визначеність мовної особистості, яка знаходить вияв в утвердженні своєї етнічно-національної та культурно-групової приналежності й вираженні її в різних стилях мовлення, в різних соціальних сферах (політиці, моралі тощо);

– естетико-мовний профіль особистості як цілісний вияв її буття у світі, утвердження її особистісного естетичного світу [3].

Отже, мовна особистість є багаторівневим утворенням, що відбиває співвідношення власне лінгвістичних та інших особистісних параметрів, у зв'язку з чим найбільш адекватним убачається розуміння мовної особистості як «особистості, вираженої в мові (текстах) і через мову, особистості, реконструйованої в основному на базі мовних засобів» [6, с. 38].

У деяких випадках поняття «мовна особистість» і «комунікативна особистість» дослідники не розмежовують. Так, В. Карасик пояснює, що «мовна особистість в умовах спілкування може розглядатися як комунікативна особистість» [5, с. 19].

Поряд з існуванням та активною розробкою феномена «мовна особистість» деякі дослідники вводять нові, пов'язані з ним категорії, які дозволяють більш глибоко зрозуміти та осмислити різні комунікативно-мовленнєві процеси. Так, Г. Беспам'ятнова пропонує поняття «комунікативна особистість» і тлумачить його так: «...це ті особливості мовця, які виявляються в комунікативній поведінці та є доступними спостереженню адресата мовлення» [2, с. 11].

Ф. Бацевич визнає існування комунікативної особистості, яку він визначає як «людину, для якої характерна неповторна когнітивна база, знання конкретної ідентичної мови на вербально-семантичному, когнітивному та прагматичному рівнях» [1, с. 125]. Дослідник додає, що комунікативна особистість «виявляє себе в мовленнєвій діяльності, спілкуванні, в сукупності витворюваних дискурсів (текстів), має гнучкі позиційні, рольові та комунікативні стратегії та тактики спілкування» [Там само].

Поряд з феноменом мовної особистості виникає феномен мовленнєвої особистості. Ми використовуємо загальноприйняте в українському мовознавстві тлумачення поняття «мовленнєва особистість», яке належить Ф. Бацевичу. Учений визначає мовленнєву особистість як «особистість, яка добре володіє усним і писемним мовленням; представлений у комунікації фрагмент свідомості адресанта або адресата, який виявляється як мінімум на вербально-семантичному, тезаурусному та мотиваційно-прагматичному рівнях» [1, с. 126].

Доречно зазначити про виникнення поняття «мовно-культурна особистість», яку О. Яшенкова трактує так: «Це комунікант, який володіє культурно зумовленою ментальністю, картиною світу та системою цінностей, дотримується когнітивних підходів, мовних, поведінкових і комунікативних норм певної лінгвокультурної спільноти» [11, с. 288].

Одночасно з поняттям «мовна особистість» Л. Синельникова акцентує увагу на важливості дослідження «дискурсивної особистості». «Дискурсивна особистість, – підкреслює вчена, – виявляє себе як особистість мовна, комунікативна, словникова, етносемантична» [9, с. 461].

Узагальнюючи викладене, доходимо висновку, що мовна особистість – це певні ознаки та характеристики особистості, через які вона відображає пізнавальний, поведінковий і ціннісні аспекти.

З появою Інтернету з'являється новий вид мовної особистості – віртуальна мовна особистість.

Веб-особистість як новий комунікативний феномен уже став об'єктом дослідження О. Белінської, А. Жичкіної, О. Єжова, Л. Компанцевої, але все ще потребує детального й усебічного аналізу. Погоджуємося з Г. Трофімовою, що віртуальна мовна особистість зберігає традиційні рівні своєї структури: вербально-семантичний (володіння мовою), когнітивний (поняття, ідеї, уявлення, які складаються в картину світу) і прагматичний (цілі, мотиви, інтереси, оцінки, що проявляються в мовній діяльності) [10].

Є. Горний пише про такі риси веб-особистості: 1) безтілесність, складається виключно із знаків і дій, 2) анонімність, що виявляється у приховуванні реального імені, 3) розширені можливості ідентифікації, тобто наділення будь-яким набором характеристик, 4) множинність, можливість мати ряд різних віртуальних особистостей одночасно або послідовно, 5) автоматизація, можливість повністю або частково симулювати активність віртуальної особистості [4].

Отже, окрім всебічного аналізу та спостереження розвитку мовної особистості, потрібно чітко розрізняти такі поняття як «комунікативна особистість», «мовленнєва особистість», «дискурсивна особистість», «мовно-культурна особистість» тощо. Сучасні лінгвісти повинні зосередитись на досконалому дослідженні феномена «віртуальна мовна особистість» в умовах інтернет-комунікації. В перспективах дослідження нового явища, тобто веб-особистості, – розкриття та детальний опис її рис, структури, характеристик, природи, класифікації, компонентів тощо.

Література:

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205 с.
2. Беспам'ятнова Г. Н. Языковая личность телевизионного ведущего: дис. ... канд. филол. наук: 10. 02. 04 / Беспам'ятнова Галина Николаевна. – Воронеж, 1994. – 217 с.
3. Боринштейн С. Р. Соціокультурні особливості мовної особистості [Електронний ресурс] / С. Р. Боринштейн. – Режим доступу до ст. : <http://www.politik.org.ua/vid/magecontent.php3?m=6&n=31&c=486>.
4. Горный Е. Онтология виртуальной личности [Електронний ресурс] / Е. Горный. – Режим доступу до ст. : /staff/gorny/texts/ovg.html.
5. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс: монография / Владимир Ильич Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
6. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М. : Наука, 1987. – 262 с.
7. Новоселецька С. В., Шустак Ю. І. Вплив глобалізаційних процесів на мовну соціалізацію та міжкультурну комунікацію // Наукові записки. Серія «Філологічна». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 22 – 23 квітня 2010 р. «Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість». – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». – Вип. 16. – 2010. – 380 с.
8. Селіванова О. О. Актуальні напрямки сучасної лінгвістики (аналітичний огляд) / Олена Олександрівна Селіванова. – К. : Фітосоціоцентр, 1999. – 148 с.
9. Синельникова Л. Н. О научной легитимности понятия «дискурсивная личность» / Л. Н. Синельникова // Учен. зап. Таврич. нац. ун-та им. В. И. Вернадского. Сер. «Филология. Социальные коммуникации». – Т. 24. – Ч. 1. – 2011. – С. 454–463.
10. Трофимова Г. Н. Функционирование русского языка в Интернете: концептуально-сущностные доминанты : автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра филол. наук: спец. 10. 02. 01 «Русский язык» / Г. Н. Трофимова – М., 2004. – 32 с.
11. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. / О. В. Яшенкова. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 312 с.